

Спеціалізованій Вченій раді Д 64.051.01
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Романіки Тетяни Костянтинівни

«Динаміка та чинники молодіжного безробіття в умовах цифрової економіки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки

Актуальність обраної теми дослідження. Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлюється потребою в обґрунтуванні нових методологічних положень та дієвих практичних заходів, спрямованих на ефективне використання людського потенціалу молодих людей за рахунок скорочення молодіжного безробіття. Невідкладною проблемою для української економіки в умовах технологічних, ринкових та демографічних зрушень є визначення та усунення деструктивних факторів, що породжують кризові явища на ринку праці та сприяють зростанню молодіжного безробіття.

Проблематиці безробіття присвячено чимало наукових праць. Водночас, як свідчать сучасні реалії, останнім часом різко загострилася необхідність розгляду молодіжного безробіття з врахуванням впливу на нього широкого кола чинників, що породжені тенденціями прискореного технологічного оновлення виробництва в умовах цифровізації економіки, інституціональною перебудовою ринку праці та соціально-трудова відносин, різними моделями поведінки молоді тощо.

Тому безперечно своєчасним і надзвичайно актуальним є подання до розгляду дисертаційного дослідження, здійснене Тетяною Костянтинівною Романікою, яке має на меті розкриття соціально-економічного змісту

молодіжного безробіття з метою вироблення шляхів його подолання (с. 20). Актуальність дисертаційної роботи підтверджується її зв'язком із плановою науково-дослідною темою кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Якість життя в умовах цифрової економіки» (№ держ. реєстрації 0119U103349).

Усе вищенаведене засвідчує високий рівень актуальності теми дисертаційного дослідження Романіки Т. К.

Оцінка ступеня новизни та достовірності одержаних наукових результатів. Ознайомлення зі змістом дисертації та науковими працями автора за темою дослідження дозволяє стверджувати, що отримані наукові результати, сформульовані практичні висновки та рекомендації Романіки Т.К. є науково-обґрунтованими, достовірними та отриманими особисто автором. Структура дисертаційної роботи є логічною та послідовною, виконана відповідно до поставлених завдань досліджуваної наукової проблематики. Наявність ілюстративного матеріалу, представленого в роботі, покращує сприйняття та розуміння інформації, підвищує цінність дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, характеризуються повнотою дослідження, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи за логікою сходження від теорії, методології до практичної реалізації. Найбільш суттєвими теоретичними й практичними результатами, отриманими особисто Т. К. Романікою у ході дослідження, що характеризують його новизну, є наступні:

- визначено й охарактеризовано суперечності системи молодіжного безробіття, що породжені інституційною недосконалістю сучасного ринку праці (с. 51, 101-102), а також обґрунтовано вплив основних детермінант поширення молодіжного безробіття в сучасних умовах. Саме завдяки розумінню чинників виникнення молодіжного безробіття стає можливим формування активної політики подолання безробіття серед молоді (с. 37, 66, 70, 72, 83, 153);

- оновлені методологічні підходи до дослідження окресленої авторкою проблематики стали підґрунтям для подальшого розвитку теоретичних засад соціальної ексклюзії та молодіжного безробіття в сучасних умовах, включаючи таку його особливу форму як NEET-безробіття (с. 21, 38-40, 56-55, 65-66, 73);

- обґрунтування особливостей молодіжного безробіття в умовах цифровізації, серед яких авторка виділяє розмитість стану безробітного; зниження цінності праці; прекаризації зайнятості як чинника безробіття; зростання розривів в рівнях освіти серед безробітної молоді; відсутність дієвих програм соціального захисту молоді на ринку праці (с.66-67; с.127-129; с.159-160).

Яскравим акцентом роботи стало обґрунтування основних напрямів формування інноваційної моделі соціально-трудових відносин, спрямованої на мінімізацію молодіжного безробіття (с. 152), що відображує уявлення про особливості молодіжного безробіття в умовах цифровізації (с.66) та актуалізацію впливу інституційних чинників на молодіжне безробіття (доведено шляхом економіко-математичного моделювання взаємозв'язку динаміки вертикальної довіри та показників зайнятості молоді) (с. 117-121).

Достовірність наукових результатів забезпечується врахуванням значної кількості факторів, що впливають на вирішення поставлених у дисертації завдань, обґрунтованим вибором основних припущень, комплексним використанням сучасних методів дослідження. Одержані в роботі результати достатньою мірою теоретично та методологічно обґрунтовані, підтверджуються узагальненням й критичним аналізом значної кількості фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів (список використаних джерел налічує 143 найменувань, с. 162-177), використанням сучасних методів наукових досліджень (с. 21). Висновки, сформульовані дисертанткою, логічно обґрунтовані та достовірні.

Таким чином, представлена дисертаційна робота характеризується змістовністю дослідження теоретичних положень, науковою новизною,

глибиною вирішення поставлених завдань, ґрунтовною аргументацією та доведеністю одержаних результатів.

Теоретична та практична цінність одержаних результатів. Теоретична та практична значущість одержаних результатів дослідження зумовлена новизною розроблених у дисертації наукових положень та є авторським внеском у розвиток теорії молодіжного безробіття сучасного панування цифрової економіки. Особливістю даної роботи є застосування міждисциплінарного підходу узгодження теоретичних узагальнень неокласичного, кейнсіанського та поведінкового підходів до вирішення наукової проблеми, щодо динамічних зрушень молодіжного безробіття в умовах цифрової економіки, її соціально економічного змісту, чинників впливу та наслідків.

Світоглядна та навчально-наукова цінність авторських розробок підтверджується їх впровадженням в навчальний процес Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна під час викладання навчальних дисциплін економічного спрямування, що підтверджується відповідною довідкою (с. 183).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у посиленні методологічного забезпечення аналізу сучасного стану та тенденцій змін молодіжного безробіття, професійної підготовки молоді в нашій країні та Харківському регіоні та впроваджені в діяльність ТОВ «БІЗНЕС ЦЕНТР «ИНЖЕК» при формуванні стратегічних заходів розвитку інтеграційних зв'язків ринку праці в Україні та зарубіжних країнах, що підтверджується відповідною довідкою (с. 184).

Пропозиції щодо вдосконалення молодіжного ринку праці в національній економіці та Харківському регіоні за рахунок становлення інноваційної моделі соціально-трудових відносин та підвищення рівня інклюзивності та якості інститутів захисту прав молоді, громадського контролю, соціального партнерства, соціальних стандартів тощо, використані при розробці Програми

розбудови регіональної інноваційної системи Харківської області, що підтверджується відповідною довідкою (с. 185).

Повнота відображення результатів дослідження в публікаціях та в авторефераті. Результати дослідження з достатньою повнотою опубліковані у наукових виданнях. За темою дисертації опубліковано 16 наукових праць: 8 статей – в наукових фахових виданнях України, у т. ч. 6 статей – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 8 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 2 наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації. Обговорення результатів дисертаційної роботи здійснювалося на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях за тематикою дисертації, що відображено у восьми працях апробаційного характеру.

Автореферат дисертації ідентичний за змістом дисертаційній роботі, в ньому чітко, послідовно, стилістично, коректно викладено основні результати дослідження. Викладене свідчить про достатнє оприлюднення одержаних результатів та його апробацію.

Дискусійні положення та зауваження. Не дивлячись на загальне позитивне враження від дисертаційної роботи, є деякі дискусійні моменти та зауваження.

1. Перш за все, підставою для дискусії постає подане у дисертації бачення впливу цифрової економіки на молодіжну зайнятість (підрозділ 2.2., с. 85-104). Ми не маємо на увазі питання онлайн-зайнятості, гнучкої зайнятості та цифрової платформи, в яких саме активну участь беруть молоді люди. Зауваження стосуються того факту, що поряд із позитивним впливом на молодіжну зайнятість, цифрова економіка несе безліч ризиків для молоді на ринку праці. Але крім констатації цього факту, авторка не розглядає їх змістовно.

2. Авторці вдалося провести компаративний аналіз та показати порівняльну картину з молодіжним безробіттям у різних європейських країнах

та в Україні за такими індикаторами соціальної інтеграції: навчання та раннє завершення школи, житлове становище, стан здоров'я, соціальна участь (с. 62-66), що свідчить про ефективність методології міждисциплінарного підходу до вивчення такого складного та багатовимірного явища, як молодіжне безробіття. Було б корисним, на нашу думку, показати причини різного рівня молодіжного безробіття в цих країнах.

3. Авторка особливу увагу звертає на трансформаційні процеси соціально-трудоких відносин та зайнятості під впливом цифрової економіки (с. 80-85, 87-101) на форми прояву молодіжного безробіття (129-137). При цьому не робить спроби спрогнозувати траєкторію розвитку інформаційних цифрових технологій та їх впливу на молодіжне безробіття. Такі прогнози були б доцільними з точки зору упередження деяких негативних тенденцій у середовищі молодіжного безробіття.

4. Не можемо не погодитися з авторкою відносно необхідності та цінності формування у сучасних умовах інноваційної моделі соціально-трудоких відносин, спрямованої на мінімізацію молодіжного безробіття (с. 153-156). Серед основних напрямків формування такої моделі є напрям створення інклюзивних інститутів. У зв'язку з цим доцільно було б визначити, які саме інклюзивні інститути вже створені, а які – вкрай необхідно в найближчий час створювати в Україні заради збереження молоді в країні.

5. Дискусійним та мало дослідженим є, на нашу думку, питання стосовно впливу технологій четвертої промислової революції на трудову етику, новий образ мислення зайнятих у новій мережевій економіці. На нашу думку, такі питання є не тільки цікавими, але й практично затребуваними з погляду на ті революційні трансформації сфери соціально-трудоких відносин, на які звертає увагу дисертантка.

Визначені пункти новизни є достатньо обґрунтованими, базуються на аналізі актуальної наукової літератури, відображають власні погляди автора на досліджувані проблеми. Опубліковані наукові праці підтверджують основний зміст дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Критичне опрацювання дисертації, автореферату та праць здобувача дозволяє дійти висновку про те, що дисертаційна робота «Динаміка та чинники молодіжного безробіття в умовах цифрової економіки» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій вирішена актуальна для економічної теорії та практики проблема удосконалення ринку праці та соціально-трудоких відносин в умовах цифрової економіки.

Дисертація за своїм змістом, актуальністю, науковою новизною та ступенем обґрунтованості й достовірності одержаних результатів відповідає вимогам пп. 11, 12, 13 чинного «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013р. (зі змінами та доповненнями).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри соціоекономіки
та управління персоналом
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»

Галина ЛОПУШНЯК

